

Wonen

TOINE HEIJMANS

Rituelen

06:30 en met een klap ontwaakt mijn wijk terwijl de nacht nog tussen de lantaarnpalen hangt en de straten glimmen van de kou. De klap komt van mijn oudste zoon die energie kapotslaat op het bed van zijn ouders en daar is zijn zus al en daar zijn jongste broer het lukt ze tien minuten geen ruzie te maken dan knallen ze op elkaar als rugbyspelers en trekt de jongste zoon zich terug in een hoek op de trap waar hij 'niemand vindt mij aardig' zegt en 'ik ga niet naar school' **07:00** 'je gaat vandaag gewoon lekker naar school' er is nog tijd de klokken in het huis staan 10 minuten voor zodat we niet te laat komen anders krijgen we een bekeuring 'ja dat zeg je altijd pappa maar het gebeurt nooit', 'kleden jullie jezelf dan maar vast aan' oudste zoon komt beneden in een korte voetbalbroek en een hemd van zijn zus, zijn zus heeft een zomerjurk aangetrokken en jongste zoon wil niks hij loopt naakt door de keuken de thermometer zegt dat het 8 graden is buiten, 'wat willen jullie eten?', verkeerde vraag je moet ze niets vragen je moet ze boterhammen geven nu vragen ze om 'kronkelmuesli met yoghurt zonder sap' en 'kronkelmuesli zonder yoghurt met sap' en 'muesli zonder niks met extra rozijnen' en als het klaar is moet alles anders of heb je het verkeerd gedaan en zegt je dochter: 'ik HAD dit helemaal niet gevraagd, pappa' en gooit je jongste zoon rozijnen naar je oudste zoon **07:29** dag mamma dahaaag veel plezier op je werk **07:35** je moet nu echt de bakjes maken, de bakjes met brood en de tienuurtjes en waar hebben ze hun schooltassen gelaten **07:40** oudste zoon speelt op een DS *Mario & Sonic at the Olympic Games* languit liggend op de bank, in zijn onderbroek; dochter haalt Hammiebal de hamster uit zijn kooi en stopt hem in een wasmand 'ja nu klim-ie eruit', 'ja nu krulp-ie onder de piano' **07:45** de bakjes! de afwasmachine heeft niks gedaan vannacht de bakjes moeten afgewassen drie broodbakjes zes bekers drie tienuurtjes waarom is de melk op **07:55** gaan jullie je aankleden? **07:59** gaan jullie je nou eindelijk eens aankleden? **08:04** aankleden! 'jaahaaa maar nu is Hammiebal kwijt' **08:09** waar zijn de sokken de sokken liggen boven, 'ik HAÁT je, pappa' **08:14** wie moet er gymmen vandaag? waar is die gymtas? **08:16** we moeten NU weg 'ja maar hij heeft zijn broek weer uitgetrokken' **08:18** we gaan! **08:19** 'ik wil geen schoenen aan ik wil laarzen aan' **08:20** 'nou ben ik mijn werkstuk over de neusaap vergeten en dat MOET ik inleveren vandaag, pappa' **08:21** de fietsen, wie pakt er een theedoek om de zadels droog te maken **08:22** de straten glimmen nog steeds van de kou; kinderen op kinderfietsen stromen er doorheen, als rivierwater, de hele wijk is vol met fietsen en auto's en schooltassen met broodbakjes en tienuurtjes en vaders en moeders op scooters en bakfietsen, in auto's die met alarmlichten aan half op de stoep staan geparkeerd, stressvaders en stressmoeders op weg naar een belangrijke ochtendvergadering, drie bijna-ongelukken onderweg en daar is de school snel naar boven nu **08:28** dag schat, veel plezier vandaag **08:29** ja leuk zeg die kleurplaat tot vanavond hè **08:30** ja de oppas komt je ophalen, kus kus **08:31** leerplichtagenten blokkeren de uitgang van de school ze dragen blauwe uniformen en bekeuren laatkomers **08:32** de wijk komt tot staan **08:40** het is een nieuwe, jonge dag.

wie moet er gymmen vandaag? waar is die gymtas?

Toine Heijmans is verslaggever van de Volkskrant.

Lastpak leeft

Waar moet je als gemeente naartoe met mensen die veel overlast veroorzaken? Kampen en Tilburg zetten op een veilige afstand van 'gewone' bewoners containerwoningen neer. De woonoverlast in buurten neemt af. 'Ik zie ze hier rustiger worden.'

Door **Charlotte Huisman**

Aan de rand van Kampen staan vier wooncontainers, en in een ervan woont Henk. Henk, een rijzige, magere man van midden 50 met de bijnaam de Lange Bles, loopt tevreden over zijn erf, waaraan zijn moestuin met een zelfgebouwde kas grenst. Hij heeft ook een schuur aangebouwd met een kelder, voor zijn zelfgeleide aardappelen. Een deel van zijn erf heeft hij met golfplaten overdekt. Douche-deuren dienen als dakramen, onder het afdakje staan oude banken.

Henk houdt ervan om 'een beetje te rommelen'. Hij moet, zoals hij zelf zegt, zo nu en dan een vuurtje stoken. Ook zet hij soms de boxen buiten en dan schalt *Hotel California* op tien door de straat, of *Genesis of Pink Floyd*. De bewoners van het woonwagencentrum naast hem kunnen daar wel tegen, maar de bewoners van de koopwoningen aan de overkant zien hem liever vandaag vertrekken dan morgen, denkt hij zelf. Bovendien kon Henk voorheen zo nu en dan volledig door het lint gaan. Maar die koopwoningen verzeen pas toen de containerwoningen er al stonden, dus zullen ze met deze containerbewoners moeten leven, vindt Henk.

Kampen is de eerste Nederlandse gemeente waar zogeheten *skaeve huse* –Deens voor rare huizen– zijn opgezet. Kampen deed dat destijds uit praktische overwegingen, voordat het Deense concept zijn intrede deed in Nederland. De containerwoningen zijn bedoeld voor huurders die veel overlast veroorzaken voor hun buren en bij wie elke hulpverlening is gestrand. 'Dit is echt de allerlaatste stap op de woonladder, als echt alles is geprobeerd', zegt Herman Leemreijze, coördinator moeilijk plaatsbaren. 'Als je deze mensen inperkt, geeft het problemen. Hier komen ze tot rust.'

Overal lak aan

Leemreijze vertelt hoe het in 1993 is begonnen. Voor een aantal overlastgevendende huurders hadden de afdeling welzijn en onder meer de corporatie DeltaWonen twee houten vakantiehuishjes neergezet op een toen nog verlaten terrein. In 2002 werden de houten onderkomens vervangen door vier containers. In de eerste jaren woonde er iemand die alles sloopte, en 'een Flodderachtig stel dat geweldig stonk'. Toen ze weggingen moesten we een meter drek van de vloer scheppen.'

In de nieuwe eeuw kwam het besef dat je je om de mensen moest bekommeren, vervolgt Leemreijze. Dus houden hij en een collega al bijna tien jaar intensief contact. Hij kent de bewoners door en door. Er is altijd wat aan de hand, wat hij zijn werkzaamheden droogjes samen.

Kampen is blij met zijn containerwoningen. Ze bieden mensen die overlast geven toch een plek. Alleen alleenstaanden en stellen zijn welkom, kinderen mogen er niet wonen. Henk, die er al sinds de jaren negentig woont, laat het interieur van zijn container van 50 vierkante meter zien met een oude leren bank en een

Henk heeft een kas en een schuur bij zijn container gebouwd.

WAT ZIJN SKAEVE HUSE?

Ze worden ook wel *asocontainers* genoemd en zijn bedoeld voor bewoners die extreem veel overlast veroorzaken. Ergens aan de rand van de stad kunnen deze mensen worden geplaatst in containers of berakken. Dat is beter voor hen en voor de reguliere huurders die verlost worden van de overlast, is het idee. De bewoners die zich niet kunnen aanpassen in reguliere woonwijken kunnen er hun afwijkende levensstijl voortzetten zonder anderen te hinderen. Het concept is overgenomen uit Denemarken: *skaeve huse* (spreek uit: *skaeve hoese*) betekent letterlijk rare huizen. De EU-

vertaling luidt *freak houses*. Het gaat om sobere, vrijstaande eenpersoons wooneenheden, gelegen op een locatie buiten een woonwijk, bij voorkeur op minimaal 75 tot 100 meter afstand. In Denemarken zijn er 340 neergezet. Het doel, minder overlast in woonbuurten, wordt er behaald, en ook de bewoners zijn tevreden.

Het concept lokt ook discussie uit. Grof gezegd heeft 'links' er moeite mee dat deze mensen op deze manier buiten de samenleving worden geplaatst. 'Rechts' daarentegen vindt dat slecht gedrag ermee wordt beloofd.

grote tv. Zijn zwarte Amerikaanse Shepherd wijkt niet van zijn zijde. Hij is getrouwd geweest, was ooit dakdekker en bezat een rijtjeshuis. 'Na mijn scheiding ging het fout. Ik had overal lak aan.'

Henk gebruikte lsd, heroïne en cocaïne, 'en dan zit je in een totaal andere wereld'. De laatste jaren is hij zo goed als clean. 'Je bent rustiger geworden', zegt Leemreijze. Henk: 'Sommige van mijn vrienden zijn wel jaloers dat ik hier zo lekker zit.'

De container van bewoner Jan (71) is keurig ingericht met witporseleinen kattenbeeldjes en een schilderij van een zigeunerin in de slaapkamer. Lang geleden loste Jan schepen. Ook hij gleed af na zijn scheiding. Jan sloopt in parken en klokte liters jenever weg. Maar nu drinkt hij niet meer. 'Ik doe dit samen met Jezus', zegt hij plechtig. 'Dat is beter dan

drank.' 'Volgende week ga ik je geld leren pinnen', belooft Leemreijze.

In het halletje staat een rollator. Jan zou eigenlijk moeten verhuizen naar een aanleunwoning. Hij is hulpbehoevend en veroorzaakt allang geen overlast meer. Maar Jan wil niet weg. 'Ik heb het hier prima naar mijn zin.'

Veel gemeenten zijn komen kijken in Kampen. Die willen ook zo'n voorziening, maar het vinden van een locatie blijkt vaak een onoverkomelijk struikelblok. Amsterdam is op zoek, nadat de tijdelijke locatie voor de *skaeve huse* in de Amsterdamse Houthaven begin dit jaar is opgeheven om plaats te maken voor woningbouw. Maar het experiment had ook in de hoofdstad zijn waarde bewezen. Ook Utrecht en Almere willen dergelijke containerwoningen, maar hebben er nog geen geschikte plek voor gevonden.

Rust teruggekeerd

Tilburg laat zien hoe het wel kan. De Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting (SEV) introduceerde het Deense concept in 2005 in Nederland om te onderzoeken of het ook hier zou aanslaan. Tilburg bleek een van de weinige gemeenten die het wel lukten een geschikte locatie te vinden. Eind vorig jaar werden er negen mintgroene wooncontainers van 6 bij 6 meter opgezet, keurig in twee rijtjes opgesteld, op gepaste afstand van elkaar.

'Sommige vrienden zijn jaloers dat ik hier zo lekker zit'

op in zijn container

Jan zou eigenlijk naar een woonwoning moeten, maar hij wil niet weg uit zijn containerwoning.

Foto's Harry Cock / de Volkskrant

Porseleinen beeldjes in de woning van Jan.

Het terrein grenst aan een sportveld, een gemeentelijke opslagplaats van bouwmaterialen en een straat met voornamelijk onderwijsinstellingen. De dichtstbijzijnde woonhuizen bevinden zich op ruim 150 meter afstand. Toch maakte een onderwijsinstelling bezwaar. Het bezwaar werd verworpen.

Waarom het in Tilburg wel is gelukt? 'Gemeente, woningcorporaties en de hulpverlening hebben de handen ineengeslagen. In een samenwerkingsovereenkomst is precies

vastgelegd wie wat moet doen en voor welke doelgroep de woningen bestemd zijn', vertelt Carin Turi, accountmanager wonen, welzijn en zorg van corporatie WonenBrebreg. Myra Lennarts, beleidsmedewerker zorg van de gemeente: 'We waren het erover eens dat als bij een bewoner niets meer lukt, en hij veroorzaakt overlast in een woonbuurt, hij hier kan wonen.'

De nauwe samenwerking is volgens hen nodig, omdat de containerwoningen een 'beladen project' zijn.

Experimenten met containerwoningen

De Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting (SEV) besloot in 2005 te onderzoeken of het concept van de sjaevse huse ook in Nederland kan werken. Arnhem, Tilburg en Amsterdam meldten zich hiervoor aan. In Kampen en Maastricht waren al dergelijke projecten. Utrecht en Almere hadden wel interesse maar lukte het niet om locaties te vinden. Uit het dit jaar verschenen rapport van de SEV blijkt dat de woonvorm goed werkt in Nederland. De woonoverlast in buurten neemt af en de overlast gevende bewoners komen tot rust door een stabiele woonsituatie en de ruimte voor hun afwijkende levensstijl. Bij een minimale afstand

van 75 tot 100 meter van reguliere woningen leveren de containerwoningen bovendien nauwelijks overlast op. Het is kortom een win-winsituatie, meent de SEV. Ook hulpverleners, corporaties en gemeenten zijn positief. De doelgroep is merendeels psychiatrisch patiënt of verslaafd, meest alleenstaande mannen met een verteden van ernstige woonoverlast. Ze mogen geen gevaar vormen voor zichzelf of hun omgeving en er mogen geen kinderen wonen, omdat het niet wenselijk is dat die buiten de samenleving worden geplaatst. Volgens de SEV heeft elke middel-

grote stad sjaevse huse nodig, waarin gemeente, corporaties en de hulpverlening moeten samenwerken. Er is nu eenmaal een kleine groep zware overlastgevers die niet gevoelig is voor hulpverlening en die eenvoudigweg niet in staat is zich aan te passen. Het vinden van een geschikte locatie blijkt het grootste struikelblok voor de gemeenten, niet alleen door bezwaren van omwonenden, maar ook dat in Nederlandse steden zowel elk braakliggend terrein een bestemming heeft. De SEV spoort gemeenten aan om planologische belemmeringen weg te nemen en locaties aan te wijzen.

Turi: 'Iedereen kijkt op je vingers: gaat het wel goed? Nu zeggen de mensen: We hebben er niets van gemerkt, is het al open dan?'

Huismeester Theo Leijten houdt vanuit zijn eveneens in een container gevestigde kantoorje toezicht op de negen bewoners, allen alleenstaande mannen rond de 40 en 50 jaar, veelal verslaafd en met psychische problemen. Ze komen graag een bakje koffie met hem drinken. Leijten: 'Ze hebben allemaal een gebruiksaanwijzing, maar ik kan goed

met ze opschieten. Er zijn tot nog toe geen problemen. Ik zie ze hier rustiger worden. Een kookt nu elke dag, een ander vertroetelt zijn hond.

'En ook in de buurten waar ze overlast veroorzaakten, is de rust teruggekeerd. Een van de bewoners heeft de gewoonte om uur 's nachts de radio keihard aan te zetten. Daar hadden zijn burens last van, maar hier kan het.'

Vorige week was er zelfs een bescheiden feest rond de containers. Een van de bewoners was zo tot rust

gekomen op zijn nieuwe plek dat de rechter na acht jaar zijn gedwongen medicatie had beëindigd. Leijten: 'Hij voelt zich er nu weer helemaal bij horen.'

Maar ook de Tilburgse locatie is tijdelijk, voor vijf jaar. De gemeente is nu al op zoek naar een permanente locatie.

Huismeester Leijten: 'De bewoners willen niet meer weg. Ze zijn bang dat ze weer terugvallen als dit verdwijnt. Misschien belanden ze zelfs op straat.'